

Oponentský posudek na disertační práci Václava Kapsy

Kapela hraběte Václava Morzina.

Praha 2009. 158 s.

V případě šlechtických kapel stojí badatel většinou před velkou neznámou, protože kromě několika drobných stop se stojí před naprostým nedostatkem pramenů, což autor sám přiznává (s. 116). A i když se mu podaří téma jakžtakž vyčerpat, zbude ještě mnoho otázek, na které pro nedostatek pramenů nemůže odpovědět. Práce na dějinách šlechtických kapel jsou proto nesnadný a nevděčný úkol. Šlechtickými kapelami v Praze se zatím podrobněji zabýval jen Tomislav Volek a Antonín Myslík, ale k celkovému obrazu této součásti hudební kultury v Praze máme ještě daleko. Václav Kapsa se pokusil vyplnit jednu mezeru v této oblasti, když se zaměřil na Kapelu Václava Morzina v době vrcholícího baroka v dvacátých až třicátých letech 18. století.

Hudební kapela hraběte Václava Morzina (1675-1737) bývala někdy mylně směřována s kapelou Ferdinand Františka Maxmiliána Morzina v Dolní Lukavici (1717-1783), která byla prvním působištěm Josefa Haydna. Kapsa dokázal, že kapela Václava Morzina byl uznávaný hudební soubor s významnými zahraničními ontakty, specializovaný pouze na světskou hudbu. Jeho obsazení bylo 14-15 hráčů se z dnešního pohledu zdá malé, ale to zcela odpovídalo velikosti šlechtických kapel té doby. Tato skutečnost je pro hudební dějiny Praha velkým přínosem, protože do té doby nemáme v Praze podobnou instituci doloženou. Vždyť i naše informace o Hartigově kapele jsou zatím jen mlhavé.

Po zjištění styků hraběte Morzina s Vivaldim a dvou zmínek o respektu, jaké se Morzinův soubor těšil u vysoké šlechty, obrátil se Kapsa k osvědčeným pramenům, kterými jsou církevní matriky. Díky jim našel další hudebníky, kteří v kapele působili nebo s ní byli v kontaktu. Kromě již řady běžných instrumentalistů objevil několik skladatelských osobností. Vedle zmíněného Antonia Vivaldiho, kterému hrabě vyplácel značné sumy za jeho skladby, to byli fagotista Antonín Möser (1693-1742), houslista František Jiránek (1698-1778), Christian Gottlieb Postel (1697?-1730) a zvláště Antonín Reichenauer (1694?-1730).

Poněvadž se nedochoval žádný seznam hudebnin Morzinovy kapely, pátral Kapsa po skladbách zmíněných autorů v hudebních archivech u nás a v zahraničí (Drážďany, Wiesentheid) a měl úspěch. I když přímý vztah těchto skladeb k Morzinské kapele se podařilo prokázat, dal se z nich odvodit styl udby, jaký v kapele hraběte Morzina a snad i v jiných podobných souborech v Praze. Z melodiky a větné sazby těchto skladeb je patrné, že rozhodující úlohu tuhrála hudba Antonia Vivaldiho. Na analýze Reichenauerova koncertu g-moll (s. 111-115), prokázal Kapsa silný vliv Vivaldiho dokonce na formu skladby. Také záliba v koncertantním fagotu, hoboji a violoncellu mohla souvisela s tvorbou Vivaldiho.

Nepřekvapuje, že neznáme přesně kdy začala a kdy skončila svou činnost Morzinova kapely, protože podobně je nevíme ani i u jiných kapel. Jisté je, že existence nějakého hudebního souboru vždy závisela na osobním, někdy jen dočasně zvýšeném zájmu pána, ale také na jeho finančních poměrech. V této souvislosti udivuje, že Václav Morzin platil své hudebníky opravdu bohatě (kapelník Karel Hlava 400 zl), než bývalo zvykem. Je sice pravda, že někteří z nich nebyli odkázáni jen na tento příjem, ale i tak pobírali poměrně vysoké honoráře. V této souvislosti je třeba položit si otázku: byla česká šlechta bohatší než šlechta moravská nebo byla nucena vydávat v Praze více peněz na reprezentaci než šlechta moravská, zdržující se spíše na venkově? Anebo byli hudebníci v Praze lépe placeni proto, že nedostávali vysoký

deputát, jaký býval obvyklý u šlechty na venkově? Václav Kapsa prokázal, že na počátku 18. století se Praha začala stávat hudební velmocí svého druhu i bez přispění panovnické kapely. Domnívám se, že Kapsa svoje téma vyčerpал a že jen detailní výzkum ostatních pražských hudebních institucí je může obohatit o nové poznatky.

Jen na okraj připomínám, že by autor našel některé další analogie a oporu pro svá zjištění v některých mých studiích, o šlechtických kapelách na Moravě. V této souvislosti chci upozornit na některá jména, která se vyskytují i na Moravě a ve Slezsku. Nemuselo jít vždy o příslušníky stejného rodu, ale někdy tomu tak skutečně mohlo být. U Morzinů byl např. hornista Franz (s. 58). Také u biskupa Egka byl později hornista a hráč na baryton Karl Franz, který však údajně přišel ze Svidnice. Odkud však přišel do Prahy Morzinův Franz? Měl Jan Jiří Orschler nar. v Praze 1726 (s. 78) nějaký vztah k Johannu Georgu Orschlerovi (1698 Vratislav - 1766-70 Vídeň)? Fagotista Möser si vzal 1721 za ženu dceru Franze Götze z Malé Strany. Jiný Franz Götz (ze Strašic u Rokycan) byl kapelníkem kardinála Colloreda Kroměříži. Šlo o pouhou shodu jmen nebo o rodinný vztah? Nebyl synem Morzinova hofmistra Hantkeho (zemř. 1727) Mořic Hantke (nar. 1723), úředník a hudebník téhož kardinála? Také jsem v Kapsově práci narazil na jinak běžné jméno Bayer. Skladatel Johann Ignaz Beyer působil v polovině 18. století někde u Salmů na Moravě, Anton Bayer na konci století v Albrechticích u hraběte Karla Josefa Vettera z Lilie. Gurecký, kterému Morzin vyplatil roku 1728 čtyři zlaté za violoncellové koncerty (s. 72), byl určitě Josef. Josefa Gurecký má totiž violoncellové koncerty ve Wiesentheidu, což jsou prakticky kvarteta s koncertantním violoncellem.

Ke Kapsově práci nemám závažné výhrady nebo připomínky. Pokládám ji za hodnotnou a doporučoval bych pomenších úpravách její uveřejnění. Drobné jazykové chyby (na s. 34 *salla terena* má být *saia terena*, na s. 47, pozn. 164 *in acce*, má být *in arce*.) nesnižují její přínos. Kapsova práce plně splňuje požadavky, kladené na disertační práci k dosažení titulu PhD a proto ji doporučuji k obhajobě.

Brno, 24. května 2009.

Univ. prof. PhDr. Jiří Sehnal, CSc.